WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol: Ymchwiliad i'r cam i 'Gynnal a chadw ein ffocws ar adfywio canol y ddinas fel ei bod yn un o ddinasoedd gorau'r DU' – **Cyngor Dinas Casnewydd**

Blwyddyn archwilio: 2018-19

Dyddiad cyhoeddi: Mawrth 2019

Cyfeirnod y ddogfen: 1138A2019-20

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Cyngor Dinas Casnewydd fel rhan o’r gwaith a gyflawnir yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Nid yw’r Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru yn ysgwyddo unrhyw gyfrifoldeb o ran unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol, nac o ran unrhyw drydydd parti.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.
Mae adran 45 o’r Cod yn nodi sut y disgwylir i awdurdodau cyhoeddus ymdrin â cheisiadau o'r fath, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu ailddefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae’r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cyflawnwyd y gwaith hwn gan dîm a oedd yn cynnwys Ian Phillips, Jeff Brown a Non Jenkins o dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Cynnwys

Wrth iddo fynd ati i adfywio canol y ddinas, mae gan y Cyngor lawer o enghreifftiau cadarnhaol o'r ffordd y mae wedi ystyried yr egwyddor datblygu cynaliadwy.

Serch hynny, mae'r Cyngor yn cydnabod bod mwy i'w wneud i sicrhau bod pob un o'r pum ffordd o weithio'n cael eu hymgorffori'n gyson ar draws pob rhan o'i uchelgais i adfywio canol y ddinas.

Adroddiad cryno 4

Adroddiad manwl 7

Rhan Un: Canfyddiadau'r ymchwiliad 7

Mae'r Cyngor wedi amlinellu ei weledigaeth i adfywio canol y ddinas dros gyfnod o ddeng mlynedd. Mae'r Cyngor yn bwriadu diweddaru ei Strategaeth Twf Economaidd a bydd hyn yn gyfle i estyn y weledigaeth i'r tymor hirach 7

Mae'r Cyngor yn defnyddio data i wella ei ddealltwriaeth o atal, ond mae angen i'r Cyngor nodi'n gliriach sut y gall ei amcanion amgylcheddol ar gyfer canol y ddinas sicrhau buddion hirdymor 8

Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd o ran sefydlu dull integredig i fynd i'r afael â'r cam hwn. Fodd bynnag, byddai modd gwella hyn ymhellach drwy ddatblygu dealltwriaeth gyson o integreiddio ar draws y Cyngor 9

Wrth i fforymau cydweithredol y Cyngor esblygu, bydd yn bwysig bod y Cyngor yn egluro swyddogaethau'r fforymau hyn o ran cefnogi ei uchelgais i adfywio (canol y ddinas) 10

Ceir nifer o enghreifftiau da o gynnwys yn y cam hwn, ond mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo adeiladu ar y dulliau a ddefnyddir ganddo i sicrhau bod modd i'r holl ddinasyddion a rhanddeiliaid ddylanwadu ar broses benderfynu'r Cyngor 11

Rhan Dau: Ymateb y Cyngor 12

Atodiadau

Atodiad 1 – Dangosyddion cadarnhaol o'r pum ffordd o weithio 17

Adroddiad cryno

Crynodeb

Pam y gwnaethom gynnal yr ymchwiliad

1 Yn unol â Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (y Ddeddf), mae'n statudol ofynnol i Archwilydd Cyffredinol Cymru (yr Archwilydd Cyffredinol) gynnal ymchwiliadau o gyrff cyhoeddus i asesu i ba raddau y maent wedi gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy pan fyddant:

a. yn pennu eu hamcanion llesiant;

b. yn mynd ati i gyflawni'r amcanion hynny.

Mae'r Ddeddf yn diffinio'r egwyddor datblygu cynaliadwy fel gweithredu mewn modd: '…sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb beryglu gallu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion hwythau'.

2 Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol ddarparu adroddiad am ei ymchwiliadau i'r Cynulliad Cenedlaethol o leiaf flwyddyn cyn pob un o etholiadau'r Cynulliad. Rhaid iddo gyhoeddi'r adroddiad cyntaf erbyn 2020 cyn etholiad y Cynulliad yn 2021.

3 Yn ystod 2018-19, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cynnal ymchwiliadau ar draws y 44 corff y mae'r Ddeddf yn berthnasol iddynt i osod sylfaen ar gyfer ei adroddiad i'r Cynulliad Cenedlaethol.

4 Ym mis Mai 2018, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol ei adroddiad 'Myfyrio ar Flwyddyn Un – Sut mae cyrff cyhoeddus wedi ymateb i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015'. Daeth i'r casgliad fod cyrff cyhoeddus yn cefnogi egwyddorion y Ddeddf a'u bod yn mynd ati i newid eu ffordd o weithio.

5 Wrth ddatblygu ein dull o gynnal yr ymchwiliadau hyn yn ystod 2018-19, buom yn ymgysylltu â rhanddeiliaid amrywiol, gan gynnwys drwy ein gwaith peilot yn 2017-18. Buom hefyd yn cydweithio'n agos â Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol.

6 Gan fod y gwaith rhagarweiniol a wnaed yn ystod y flwyddyn gyntaf yn ystyried sut yr oedd y cyrff cyhoeddus wedi pennu eu hamcanion llesiant, mae'r gwaith hwn yn canolbwyntio'n bennaf ar y ffordd y mae'r cyrff cyhoeddus yn mynd ati i gyflawni eu hamcanion llesiant.

7 Mae canfyddiadau'r adroddiad hwn yn seiliedig ar waith maes a gynhaliwyd rhwng mis Hydref a mis Rhagfyr 2018. Cynhaliwyd gweithdy cwmpasu gwaith maes cychwynnol ym mis Hydref 2018 gyda swyddogion y Cyngor i drin a thrafod sut y cafodd pob un o'r pum ffordd o weithio eu rhoi ar waith.

8 Yna, aethpwyd ati i adolygu dogfennau pwysig ac i gyf-weld swyddogion y Cyngor, swyddogion sefydliadau sy'n bartneriaid ac aelodau etholedig.

9 Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu canfyddiadau ein hymchwiliad i'r cam i 'Gynnal a chadw ein ffocws ar adfywio canol y ddinas fel ei bod yn un o ddinasoedd gorau'r DU', cam y mae'r Cyngor yn ei gymryd i gyflawni ei amcanion llesiant.

10 Mae hefyd yn amlinellu ymateb cychwynnol y Cyngor i'n canfyddiadau.

Beth y buom yn ymchwilio iddo

11 Buom yn ymchwilio i'r graddau y mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth iddo fynd ati i 'Gynnal a chadw ein ffocws ar adfywio canol y ddinas fel ei bod yn un o ddinasoedd gorau'r DU'.

12 Rhestrir y cam y bu inni ymchwilio iddo o dan amcan llesiant y Cyngor i 'Hyrwyddo twf economaidd ac adfywio wrth amddiffyn yr amgylchedd'.

13 Mae'r Cyngor wedi cyflawni nifer o brosiectau adfywio ers i Gasnewydd ennill statws dinas yn 2002 ac mae gan y Cyngor gynlluniau adfywio sy'n mynd rhagddynt. Mae Cynllun Corfforaethol y Cyngor yn amlinellu'r ymrwymiad i ailddatblygu safleoedd fel ardal Westgate, Tŵr y Siartwyr a'r Farchnad i roi strategaethau ar waith i annog busnesau i ddod i'r ddinas, i agor adeiladau a siopau gwag, ac i hwyluso camau i ddatblygu swyddfeydd gradd uchel.

14 Mae'r cam yn seiliedig ar amryw o strategaethau a chynlluniau pwysig, gan gynnwys Strategaeth Twf Economaidd 2015-25, Uwchgynllun Canol Dinas Casnewydd a'r Cynllun Datblygu Lleol.

15 Mae'r Uwchgynllun yn canolbwyntio ar dair prif ardal: Porth y Gogledd, Canol y Ddinas a Glan-yr-afon. Mae'r Cyngor yn bwriadu llunio is-uwchgynlluniau ar gyfer pob un o'r ardaloedd hyn.

16 I weithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy, rhaid i gyrff cyhoeddus ystyried y 'ffyrdd o weithio' a ganlyn:

Arddangosyn 1: y 'pum ffordd o weithio'

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r 'pum ffordd o weithio' fel y'u diffinnir yn nogfen Llywodraeth Cymru, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015: Yr hanfodion[1].

Y pum ffordd o weithio
Hirdymor Pwysigrwydd sicrhau cydbwysedd rhwng anghenion tymor byr a'r angen am ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion tymor hir hefyd
Atal Sut gall gweithredu i atal problemau rhag digwydd neu waethygu helpu cyrff cyhoeddus i gyflawni eu hamcanion.
Integreiddio Ystyried sut gall amcanion llesiant y corff cyhoeddus effeithio ar bob un o'r nodau llesiant, ar bob un o'u hamcanion eraill, neu ar amcanion cyrff cyhoeddus eraill.
Cydweithio Gallai cydweithredu ag unrhyw berson arall (neu wahanol adrannau yn y corff ei hun) helpu'r corff i fodloni ei amcanion llesiant.

[1] Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015: Yr hanfodion, Llywodraeth Cymru (2015)

Y pum ffordd o weithio
Cynnwys
Pwysigrwydd cynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni’r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny’n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal maent yn ei gwasanaethu.

17 Canfu ein hymchwiliad yr hyn a ganlyn: Wrth iddo fynd ati i adfywio canol y ddinas, mae gan y Cyngor lawer o enghreifftiau cadarnhaol o’r ffordd y mae wedi ystyried yr egwyddor datblygu cynaliadwy.

18 Serch hynny, mae’r Cyngor yn cydnabod bod mwy i’w wneud i sicrhau bod pob un o’r pum ffordd o weithio’n cael eu hymgorffori’n gyson ar draws pob rhan o'i uchelgais i adfywio canol y ddinas.

Adroddiad manwl

Rhan Un: Canfyddiadau'r ymchwiliad

Mae'r Cyngor wedi amlinellu ei weledigaeth i adfywio canol y ddinas dros gyfnod o ddeng mlynedd. Mae'r Cyngor yn bwriadu diweddaru ei Strategaeth Twf Economaidd a bydd hyn yn gyfle i estyn y weledigaeth i'r tymor hirach

Beth y buom yn chwilio amdano

19 Buom yn chwilio am dystiolaeth o'r pethau a ganlyn:

- dealltwriaeth drylwyr o'r anghenion cyfredol a hirdymor a'r heriau a'r cyfleoedd cysylltiedig;
- cynllunio dros gyfnod priodol;
- dyrannu adnoddau i sicrhau buddion hirdymor;
- monitro ac adolygu priodol.

20 Roedd ein hymchwiliad hefyd yn seiliedig ar y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'hirdymor' a bennwyd gennym ac a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad hwn.[2]

Beth y gwnaethom ei ganfod

21 Pennwyd y cryfderau a ganlyn:

- Mae'r Cyngor yn gwneud defnydd da o ddata rhanbarthol hanesyddol a hirdymor i lywio ei broses benderfynu
- Mae gan y Cyngor strategaeth ddeng mlynedd sy'n pennu ei uchelgais i adfywio canol y ddinas. Mae disgwyl i'r strategaeth hon gael ei diweddaru yn 2019 a bydd hyn yn gyfle i fynegi gweledigaeth fwy hirdymor
- Mae'r Cyngor yn ceisio mynd ati i liniaru rhai o'r prif risgiau a allai effeithio ar y gwaith o adfywio canol y ddinas, gan gynnwys Brexit a'r camau i ddiddymu tollau'r M4.

22 Pennwyd y meysydd a ganlyn i'w datblygu:

- Gwneud gwell defnydd o ddata o ffynonellau eraill tu allan i'r rhanbarth fel sail i'w ddull mwy hirdymor o weithredu, fel defnyddio gwybodaeth y Ganolfan Dinasoedd a dadansoddiad Cenhedlaeth 2050 Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
- Wrth i effeithiau'r prif risgiau ar y cam ddod yn fwy eglur, eu rheoli mewn ffordd sy'n rhoi ystyriaeth ddigonol i'r tymor hirach
- Sicrhau ei fod yn bwrw golwg dros gyfnod hirach pan fydd yn diweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd a'r is-uwchgynlluniau/cynlluniau cyflawni ar gyfer canol y ddinas

[2] Gweler Atodiad 1

Mae'r Cyngor yn defnyddio data i wella ei ddealltwriaeth o atal, ond mae angen i'r Cyngor nodi'n gliriach sut y gall ei amcanion amgylcheddol ar gyfer canol y ddinas sicrhau buddion hirdymor

Beth y buom yn chwilio amdano

23 Buom yn chwilio am dystiolaeth o'r pethau a ganlyn:

- dealltwriaeth drylwyr o natur y broblem, a'r math o broblem, y gallai'r cam helpu i'w hatal rhag digwydd neu waethygu;
- yr adnoddau a ddyrannwyd i sicrhau y bydd y manteision ataliol yn cael eu gwireddu;
- gwaith i fonitro ac i adolygu pa mor effeithiol yw'r cam o ran atal problemau rhag digwydd neu waethygu.

24 Roedd ein hymchwiliad hefyd yn seiliedig ar y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'atal' a bennwyd gennym ac a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad hwn.[3]

Beth y gwnaethom ei ganfod

25 Pennwyd y cryfderau a ganlyn:

- Mae gan y Cyngor nifer o enghreifftiau cadarnhaol o'r ffordd y mae wedi defnyddio data'n effeithiol i lywio ei benderfyniadau ar gamau ataliol
- Mae wedi mynd ati i atal adeiladau eiconig pwysig rhag dirywio ac i sicrhau eu bod yn addas at y dyfodol
- Mae'n defnyddio pecyn cymorth buddion cymunedol i ddiffinio buddion ataliol hirdymor, a helpu i'w gwireddu, a hynny o fewn llawer o'i brosiectau i adfywio canol y ddinas
- Cymerwyd risgiau beiddgar, ond risgiau a reolir, i sicrhau bod adnoddau effeithiol ar gael ar gyfer strategaeth adfywio canol y ddinas

26 Pennwyd y meysydd a ganlyn i'w datblygu:

- Mae'r Strategaeth Twf Economaidd gyfredol ac amcan llesiant y Cyngor yn nodi bod gwella/amddiffyn yr amgylchedd yn nod pwysig, ac mae cyfle i'r is-uwchgynlluniau ddarparu gweledigaeth amgylcheddol hirdymor gliriach, a mynegi'r buddion ataliol a gyflawnir yng nghyd-destun adfywio canol y ddinas
- Mae cyfle i alinio'r ymyriadau ataliol pwysig yng Nghynllun Llesiant cyfredol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus o ran mannau gwyrdd a theithio cynaliadwy o fewn y gwaith arfaethedig i ddiweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd yn 2019.

[3] Gweler Atodiad 1

Mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd o ran sefydlu dull integredig i fynd i'r afael â'r cam hwn. Fodd bynnag, byddai modd gwella hyn ymhellach drwy ddatblygu dealltwriaeth gyson o integreiddio ar draws y Cyngor

Beth y buom yn chwilio amdano

27 Buom yn chwilio am dystiolaeth bod y Cyngor wedi ystyried:

- sut y gallai'r cam hwn gyfrannu at y saith nod llesiant cenedlaethol;
- sut y bydd cyflawni'r cam hwn yn effeithio ar amcanion llesiant a blaenoriaethau ehangach y Cyngor;
- sut y bydd cyflawni'r cam hwn yn effeithio ar amcanion llesiant cyrff cyhoeddus eraill.

28 Roedd ein hymchwiliad hefyd yn seiliedig ar y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'integreiddio' a bennwyd gennym ac a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad hwn.[4]

Beth y gwnaethom ei ganfod

29 Pennwyd y cryfderau a ganlyn:

- Mae'r dull o adfywio canol y ddinas yn cydnabod na ellir ond cyflawni hyn drwy ymyriadau sy'n ymdrin â'r system gyfan (fel yr amgylchedd, diogelwch cymunedol, iechyd a llesiant) yn hytrach na chanolbwyntio ar ffactorau economaidd yn unig
- Drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a Rhwydwaith Economaidd Casnewydd, bu modd i bartneriaid a rhanddeiliaid ystyried sut y bydd y cam, a'r broses o'i gyflawni, yn effeithio ar eu hamcanion nhw
- Wrth gynllunio a chyflawni'r cam hwn, mae'r Cyngor wedi cymryd rhai camau cadarnhaol i ystyried sut y gallai effeithio ar ei amcanion llesiant eraill. Yn sgil hyn, mae gwasanaethau gwahanol a chanddynt fuddiant yng nghanol y ddinas wedi gweithio mewn ffordd fwy cydgysylltiedig.

30 Pennwyd y meysydd a ganlyn i'w datblygu:

- Ceir rhywfaint o gamddealltwriaeth o hyd ynghylch ystyr gywir 'integreiddio' fel y'i diffinnir yn y Ddeddf. Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei fod yn mabwysiadu dealltwriaeth gyffredin o'r pum ffordd o weithio
- Er bod y gyfres gyfredol o gynlluniau a strategaethau'n mynegi'r uchelgais ar gyfer canol y ddinas, lluniwyd nifer ohonynt cyn i'r Ddeddf ddod i rym. Felly, pan fyddant yn cael eu diweddaru, bydd cyfle iddynt fod yn fwy cydnaws â'r Ddeddf a dangos yn glir sut y bydd y gwaith o adfywio canol y ddinas yn cefnogi'r camau i gyflawni amcanion a nodau llesiant y Cyngor.

[4] Gweler Atodiad 1

Wrth i fforymau cydweithredol y Cyngor esblygu, bydd yn bwysig bod y Cyngor yn egluro swyddogaethau'r fforymau hyn o ran cefnogi ei uchelgais i adfywio (canol y ddinas)

Beth y buom yn chwilio amdano

31 Buom yn chwilio am dystiolaeth bod y Cyngor:

- wedi ystyried sut y gallai gydweithio ag eraill i gyflawni'r cam (i fodloni ei amcanion llesiant, neu i gynorthwyo corff arall i fodloni ei amcanion llesiant);
- yn cydweithio'n effeithiol i gyflawni'r cam;
- yn monitro ac yn adolygu a yw'r cydweithio'n helpu'r Cyngor neu ei randdeiliaid i fodloni amcanion llesiant.

32 Roedd ein hymchwiliad hefyd yn seiliedig ar y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'cydweithio' a bennwyd gennym ac a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad hwn.[5]

Beth y gwnaethom ei ganfod

33 Pennwyd y cryfderau a ganlyn:

- Mae gan y Cyngor berthynas gydweithredol dda â nifer o bartneriaid a rhanddeiliaid pwysig sy'n ymwneud â'r gwaith o gyflawni'r cam hwn
- Mae'r Cyngor wedi dechrau cwrdd â Rhwydwaith Economaidd Casnewydd. Er bod y rhain yn dal i fod yn ddyddiau cynnar i'r grŵp, mewn egwyddor, mae'n gyfle i hyrwyddo ac i wireddu gweledigaeth gydgysylltiedig a rennir ar gyfer canol y ddinas.

34 Pennwyd y meysydd a ganlyn i'w datblygu:

- Mae'r Cyngor wedi cydnabod bod bob amser mwy i'w wneud i gael y gorau o holl fuddion cydweithio effeithiol
- Gan adeiladu ar y berthynas gydweithredol dda â phartneriaid a rhanddeiliaid, mae cyfle i ystyried sut y gellir galluogi partneriaid allweddol i ddylanwadu ar y Strategaeth Twf Economaidd a'r is-uwchgynlluniau a gaiff eu diweddaru maes o law i sicrhau aliniad strategol hirdymor o ran y weledigaeth i adfywio canol y ddinas.

[5] Gweler Atodiad 1

Ceir nifer o enghreifftiau da o gynnwys yn y cam hwn, ond mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo adeiladu ar y dulliau a ddefnyddir ganddo i sicrhau bod modd i'r holl ddinasyddion a rhanddeiliaid ddylanwadu ar broses benderfynu'r Cyngor

Beth y buom yn chwilio amdano

35 Buom yn chwilio am dystiolaeth bod y Cyngor:

- wedi pennu pwy y mae angen iddo ei gynnwys yn y broses o gynllunio a chyflawni'r cam;
- wedi cynnwys rhanddeiliaid allweddol yn effeithiol yn y broses o gynllunio a chyflawni'r cam;
- wedi defnyddio canlyniadau cynnwys rhanddeiliaid yn ei waith i siapio'r broses o ddatblygu a chyflawni'r cam;
- wedi ceisio dysgu gwersi a gwella'r modd y mae'n cynnwys rhanddeiliaid yn ei waith.

36 Roedd ein hymchwiliad hefyd yn seiliedig ar y dangosyddion cadarnhaol ar gyfer 'cynnwys' a bennwyd gennym ac a ddefnyddiwyd fel rhan o'r ymchwiliad hwn.[6]

Beth y gwnaethom ei ganfod

37 Pennwyd y cryfderau a ganlyn:

- Mae prosiect y Cyngor i ddarparu Wi-Fi am ddim yn ei alluogi i ymgysylltu â grŵp ehangach o ddinasyddion i helpu i siapio penderfyniadau o amgylch canol y ddinas
- Mae'r Cyngor wedi ceisio ymgysylltu'n effeithiol â dinasyddion sy'n anodd eu cyrraedd a'u cynnwys mewn rhai prosiectau penodol yng nghanol y ddinas
- Dylai'r Hybiau Cymdogaeth arfaethedig roi mwy o gyfle i'r Cyngor gynnwys pobl ar lefel y gymuned.

38 Pennwyd y meysydd a ganlyn i'w datblygu:

- Mae'r Cyngor wedi cydnabod bod angen iddo fod yn fwy soffistigedig o ran y ffordd y mae'n cofnodi gweithgareddau ymgysylltu ac yn sicrhau bod y dinasyddion sy'n rhan ohonynt yn cynrychioli amrywiaeth Casnewydd. Er enghraifft, mae'r gwaith o ddiweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd a'r is-uwchgynlluniau yn gyfle i hwyluso gallu dinasyddion a rhanddeiliaid i ddylanwadu ar y dogfennau hynny.

[6] Gweler Atodiad 1

Rhan Dau: Ymateb y Cyngor

39 Ar ôl i'n gwaith maes ddod i ben, cyflwynwyd ein canfyddiadau i'r Cyngor mewn gweithdy ar 20 Chwefror 2019. Roedd y Pennaeth Adfywio, Buddsoddi a Thai, y Partner Busnes Perfformiad ac Ymchwil, yr Uwch-swyddog Polisi a Pherfformiad a'r Rheolwr Datblygu ac Adfywio yn bresennol. Yn y gweithdy hwn, dechreuodd y Cyngor ystyried ei ymateb i'n canfyddiadau ac, o ganlyniad i'r trafodaethau a gafwyd yn y gweithdy ac ar ôl ystyried ein canfyddiadau ymhellach, mae'r Cyngor wedi llunio'r camau gweithredu a ganlyn.

Ymateb y Cyngor

Maes i'w ddatblygu	Ymateb y rheolwyr	Tîm / Swyddog Cyfrifol	Dyddiad cyflawni y cytunwyd arno
Hirdymor – Gwneud gwell defnydd o ddata o ffynonellau eraill tu allan i'r rhanbarth fel sail i'w ddull mwy hirdymor o weithredu, fel defnyddio gwybodaeth y Ganolfan Dinasoedd a dadansoddiad Cenhedlaeth 2050 Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC).	Datblygu Hwb Gwybodaeth Casnewydd a mynd ati i weithio ar sail tystiolaeth yw un o ymrwymiadau'r Cynllun Corfforaethol.	Y Pennaeth Pobl a Newid Busnes	
	Yn ddiweddar, cynhaliodd y Cyngor weithdy Dyfodol Gwent gyda rhanddeiliaid allweddol, gan ganolbwyntio ar y sefyllfaoedd hirdymor (dros 25 mlynedd) ar gyfer Casnewydd. Caiff adroddiad ei gyhoeddi a'i rannu yn 2019-20.	Polisi, Partneriaeth a Chynnwys	30 Mehefin 2019
	Bydd y Tîm Adfywio, Buddsoddi a Thai hefyd yn adolygu dadansoddiad 2050 CLILC ac yn ystyried ei ganfyddiadau pan fydd yn drafftio fersiwn derfynol y Strategeth Twf Economaidd nesaf.	Adfywio, Buddsoddi a Thai	

Maes i'w ddatblygu	Ymateb y rheolwyr	Tîm / Swyddog Cyfrifol	Dyddiad cyflawni y cytunwyd arno
Hirdymor – Wrth i effeithiau'r prif risgiau ar y cam ddod yn fwy eglur, eu rheoli mewn ffordd sy'n rhoi ystyriaeth ddigonol i'r tymor hirach.	Bydd Adroddiad Dyfodol Gwent yn amlinellu sefyllfaoedd a risgiau ar gyfer Casnewydd, a'r effeithiau arni, dros y 25 mlynedd nesaf, a bydd y canfyddiadau'n cael eu cyhoeddi a'u rhannu ar draws y sefydliad. Mae'r Cyngor hefyd yn cynnal adolygiad risg corfforaethol, a bydd y Tîm Rheoli Corfforaethol yn cynnal gweithdy risg i adolygu ac i bennu prif risgiau corfforaethol yr Awdurdod. Bydd yr adolygiad hwn yn ystyried y pum ffordd o weithio ac effeithiau'r risgiau yn y tymor byr a'r tymor hir.	Polisi, Partneriaeth a Chynnwys Polisi, Partneriaeth a Chynnwys	30 Mehefin 2019 31 Rhagfyr 2019
Hirdymor – Sicrhau ei fod yn bwrw golwg dros gyfnod hirach pan fydd yn diweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd a'r is-uwchgynlluniau/cynlluniau cyflawni ar gyfer canol y ddinas.	Wrth fynd ati i ddiweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd, byddwn yn pwyso a mesur yr effeithiau dros y tymor hirach (20-25 mlynedd), a byddwn yn ystyried yr effeithiau hyn fel rhan o'r cynlluniau a'r dogfennau strategol.	Adfywio, Buddsoddi a Thai	Parhaus
Integreiddio – Ceir rhywfaint o gamddealltwriaeth o hyd ynghylch ystyr gywir 'integreiddio' fel y'i diffinnir yn y Ddeddf. Mae angen i'r Cyngor sicrhau ei fod yn mabwysiadu	Ar ôl cwblhau Pecyn Cymorth Cenedlaethau'r Dyfodol, mae angen mynd ati'n barhaus i ymgorffori'r egwyddorion (gan gynnwys integreiddio).	Polisi, Partneriaeth a Chynnwys	Parhaus

Maes i'w ddatblygu	Ymateb y rheolwyr	Tîm / Swyddog Cyfrifol	Dyddiad cyflawni y cytunwyd arno
dealltwriaeth gyffredin o’r pum ffordd o weithio.	Ar hyd a lled y Cyngor, defnyddir dulliau gwahanol i sicrhau bod negeseuon cyson yn cael eu rhannu. Ymhlith yr enghreifftiau mae'r prosesau democrataidd a'r prosesau penderfynu, a'r dulliau cynllunio, monitro ac adrodd a ddefnyddir gan y gwasanaethau ac yn gorfforaethol.		
Integreiddio – Er bod y gyfres gyfredol o gynlluniau a strategaethau’n mynegi’r uchelgais ar gyfer canol y ddinas, lluniwyd nifer ohonynt cyn i’r Ddeddf ddod i rym. Felly, pan fyddant yn cael eu diweddaru, bydd cyfle iddynt fod yn fwy cydnaws â’r Ddeddf a dangos yn glir sut y bydd y gwaith o adfywio canol y ddinas yn cefnogi’r camau i gyflawni amcanion a nodau llesiant y Cyngor.	Wrth fynd ati i ddiweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd, byddwn yn sicrhau bod Deddf Cenedlaethau'r Dyfodol, y Cynllun Llesiant a'r Cynllun Corfforaethol yn cael eu hymgorffori a'u halinio.	Adfywio, Buddsoddi a Thai	Cychwyn yn 2019-20
Cynnwys – Mae’r Cyngor wedi cydnabod bod angen iddo fod yn fwy soffistigedig o ran y ffordd y mae’n cofnodi gweithgareddau ymgysylltu ac yn sicrhau bod y dinasyddion sy’n rhan ohonynt yn cynrychioli amrywiaeth Casnewydd. Er enghraifft, mae’r gwaith o ddiweddaru’r Strategaeth Twf Economaidd a’r is-uwchgynlluniau yn gyfle i hwyluso gallu	Fel y mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi cydnabod, mae'r Cyngor yn barod i ystyried gwahanol ddulliau o ymgysylltu â'i randdeiliaid. Drwy ddatblygu'r Hybiau Cymdogaeth, Wi-Fi ar fysiau a chyfryngau eraill ee Panel Dinasyddion, Facebook, Twitter, byddwn yn ceisio eu defnyddio i ymgysylltu â'r rhanddeiliaid	Adfywio, Buddsoddi a Thai	30 Mehefin 2019

Maes i'w ddatblygu	Ymateb y rheolwyr	Tîm / Swyddog Cyfrifol	Dyddiad cyflawni y cytunwyd arno
dinasyddion a rhanddeiliaid i ddylanwadu ar y dogfennau hynny.	ynghylch diweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd a'r Uwchgynllun. Mae'r Cyngor yn mynd ati'n barhaus i adolygu'r ffordd y gallwn gynnwys rhanddeiliaid mor gynnar â phosibl mewn prosesau penderfynu.	Polisi, Partneriaeth a Chynnwys	Parhaus
Cydweithio – Mae’r Cyngor wedi cydnabod bod bob amser mwy i’w wneud i gael y gorau o holl fuddion cydweithio effeithiol.	Mae'r Cyngor bob amser yn ceisio datblygu a chryfhau ei rwydwaith cydweithredol ar draws Gwent, Cymru a thu hwnt. Drwy ein hymwneud â sefydliadau drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, G10, Rhwydwaith Economaidd Chasnewydd a grwpiau eraill, rydym bob amser yn adolygu sut y gallwn ddarparu gwasanaethau i'n defnyddwyr yn effeithlon ac yn effeithiol.	Y Tîm Rheoli Corfforaethol	Parhaus

Maes i'w ddatblygu	Ymateb y rheolwyr	Tîm / Swyddog Cyfrifol	Dyddiad cyflawni y cytunwyd arno
Cydweithio – Gan adeiladu ar y berthynas gydweithredol dda â phartneriaid a rhanddeiliaid, mae cyfle i ystyried sut y gellir galluogi partneriaid allweddol i ddylanwadu ar y Strategaeth Twf Economaidd a'r is-uwchgynlluniau a gaiff eu diweddaru maes o law i sicrhau aliniad strategol hirdymor o ran y weledigaeth i adfywio canol y ddinas.	Byddwn yn cyflwyno'r Strategaeth Twf Economaidd ddrafft i'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus ac i Rwydwaith Economaidd Casnewydd. Byddwn yn ceisio sicrhau bod y Strategaeth yn cael ei chymeradwyo, a byddwn yn rhannu adroddiadau monitro rheolaidd â'r grwpiau hyn.	Adfywio, Buddsoddi a Thai	31 Rhagfyr 2019
Atal – Mae'r Strategaeth Twf Economaidd gyfredol ac amcan llesiant y Cyngor yn nodi bod gwella/amddiffyn yr amgylchedd yn nod pwysig, ac mae cyfle i'r is-uwchgynlluniau ddarparu gweledigaeth amgylcheddol hirdymor gliriach, a mynegi'r buddion ataliol a gyflawnir yng nghyd-destun adfywio canol y ddinas.	Byddwn yn ymgorffori'r nod o wella ac amddiffyn yr amgylchedd yn y Strategaeth Twf Economaidd ac mewn cynlluniau ategol eraill.	Adfywio, Buddsoddi a Thai	31 Rhagfyr 2019
Atal – Mae cyfle i alinio'r ymyriadau ataliol pwysig yng Nghynllun Llesiant cyfredol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus o ran mannau gwyrdd a theithio cynaliadwy o fewn y gwaith arfaethedig i ddiweddaru'r Strategaeth Twf Economaidd yn 2019.	Cydnabyddir bod cyfle i gynnwys y Strategaeth Twf Economaidd ym Myrddau Ymyrryd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Bydd hyn yn galluogi'r Cyngor i gyflawni gwaith mwy integredig i sicrhau bod yr effeithiau a'r weledigaeth amgylcheddol yn cael eu hystyried.	Polisi, Partneriaeth a Chynnwys Adfywio, Buddsoddi a Thai	31 Rhagfyr 2019

Atodiad 1

Dangosyddion cadarnhaol o'r pum ffordd o weithio

Mae'r tabl isod yn amlinellu'r 'dangosyddion cadarnhaol' a bennwyd gennym ar gyfer pob un o'r pum ffordd o weithio. Fe'u defnyddir i helpu i osod sail ar gyfer ein hasesiadau o'r graddau y mae'r cyrff yn rhoi'r egwyddor datblygu cynaliadwy ar waith. Nid ydym yn bwriadu defnyddio'r dangosyddion fel 'rhestr wirio'. Dylid eu hystyried fel 'dangosyddion' a fydd yn ein helpu i ddod i gasgliadau, yn hytrach na 'phenderfynyddion' o'r graddau y mae corff yn gweithredu yn unol â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth iddo fynd ati i gyflawni ei amcanion llesiant.

Arddangosyn 2: Dangosyddion cadarnhaol o'r pum ffordd o weithio

Beth fydd yn dangos bod corff yn rhoi'r ffordd hirdymor o weithio ar waith yn llwyr?
• Ceir dealltwriaeth glir o ystyr 'hirdymor' yng nghyd-destun y Ddeddf. • Mae wedi cynllunio'r cam i gyflawni'r amcan(ion) llesiant ac i gyfrannu at ei weledigaeth hirdymor. • Mae wedi cynllunio'r cam i gyflawni buddion tymor byr neu ganolig sy'n gytbwys â'r effaith dros y tymor hir (yng nghyd-destun y prosiect). • Mae wedi cynllunio'r cam ar sail dealltwriaeth soffistigedig o'r angen a'r pwysau yn awr ac yn y dyfodol, gan gynnwys dadansoddiad o'r tueddiadau yn y dyfodol. • O ganlyniad i hyn, ceir dealltwriaeth gynhwysfawr o'r risgiau a'r cyfleoedd yn awr ac yn y dyfodol. • Mae wedi dyrannu adnoddau i sicrhau bod buddion hirdymor yn ogystal â buddion byrdymor yn cael eu cyflawni. • Mae'n canolbwyntio ar gyflawni canlyniadau, gan bennu cerrig milltir/camau cynnydd, a bydd yn cyflawni canlyniadau dros y tymor hir. • Mae'n agored i ffyrdd newydd o wneud pethau a allai helpu i gyflawni buddion dros y tymor hirach. • Mae'n rhoi gwerth ar wybodaeth ac yn defnyddio dulliau sy'n seiliedig ar dystiolaeth.
Beth fydd yn dangos bod corff yn rhoi'r ffordd ataliol o weithio ar waith yn llwyr?
• Mae'r corff yn ceisio deall yr hyn sydd wrth wraidd problemau er mwyn mynd i'r afael â chylchoedd negyddol a heriau sy'n pontio'r cenedlaethau. • Mae'r corff yn ystyried heriau o safbwynt systemau cyfan, gan gydnabod y buddion hirdymor y gall eu cyflawni ar gyfer pobl a lleoedd, a rhoi gwerth ar y buddion hynny. • Mae'r corff yn dyrannu adnoddau ar gyfer camau ataliol sy'n debygol o gyfrannu at ganlyniadau gwell ac at ddefnyddio adnoddau'n well dros y tymor hirach, hyd yn oed os gall hyn gyfyngu ar ei allu i ddiwallu rhai anghenion yn y tymor byr. • Ceir trefniadau penderfynu ac atebolrwydd sy'n cydnabod gwerth camau ataliol ac yn derbyn gostyngiadau o ran perfformiad ac adnoddau yn y tymor byr er mwyn cyflawni gwelliannau disgwyliedig o ran canlyniadau a defnyddio adnoddau.

Beth fydd yn dangos bod corff yn defnyddio dull ‘integredig’?
• Mae unigolion ar bob lefel yn deall eu cyfraniad at gyflawni’r weledigaeth a’r amcanion llesiant. • Mae unigolion ar bob lefel yn deall yr hyn y mae gwahanol rannau o’r sefydliad yn ei wneud ac yn mynd ati i chwilio am gyfleoedd i weithio ar draws ffiniau sefydliadol. Maent hefyd yn gwneud hyn pan fyddant yn gweithio gyda chyrff cyhoeddus eraill. • Mae unigolion ar bob lefel yn cydnabod y dibyniaethau ar draws y sefydliad o ran cyflawni’r uchelgais a’r amcanion. • Ceir diwylliant agored lle mae gwybodaeth yn cael ei rhannu. • Ceir dealltwriaeth ddatblygedig o’r ffordd y mae’r amcanion llesiant, a’r camau i’w cyflawni, yn effeithio ar gyrff eraill yn y sector cyhoeddus. • Mae unigolion yn gweithio’n rhagweithiol ar draws ffiniau sefydliadol i gyfrannu cymaint â phosibl ar draws y nodau llesiant ac i leihau’r effeithiau negyddol. • Mae strwythurau, prosesau a threfniadau llywodraethu, yn ogystal ag ymddygiadau, yn ategu hyn.
Beth fydd yn dangos bod corff yn cydweithio’n effeithiol?
• Mae’r corff yn canolbwyntio ar leoedd, cymunedau a chanlyniadau yn hytrach na ffiniau sefydliadol. • Mae gan y corff ddealltwriaeth dda o amcanion partneriaid a’u cyfrifoldebau, ac mae hyn yn helpu i hybu gweithgarwch cydweithredol. • Ceir cysylltiadau cadarnhaol ac aeddfed rhwng y corff a rhanddeiliaid, ac mae gwybodaeth yn cael ei rhannu mewn ffordd agored a thryloyw. • Mae’r corff yn cydnabod y cyfraniadau y gall pob partner eu gwneud, ac yn rhoi gwerth arnynt. • Mae’r corff yn ceisio sefydlu prosesau a ffyrdd o weithio ar y cyd, lle bo’n briodol.
Beth fydd yn dangos bod corff yn cynnwys pobl yn effeithiol?
• Mae’n deall pwy y mae angen iddo eu cynnwys, a pham. • Mae’n adfyfyrio ar y graddau y deellir anghenion y bobl hynny a’r heriau y maent yn eu hwynebu ar hyn o bryd. • Mae’n gweithio mewn ffordd gydgynhyrchiol, gan gydweithio â rhanddeiliaid i gynllunio ac i gyflawni. • Mae’n tybio bod barn rhanddeiliaid yn ffynhonnell wybodaeth hollbwysig a fydd yn helpu i gyflawni canlyniadau gwell. • Mae’n sicrhau bod yr holl randdeiliaid amrywiol yn cael eu cynrychioli a bod modd iddynt gymryd rhan. • Ceir cysylltiadau aeddfed sy’n seiliedig ar ymddiriedaeth rhwng y corff a rhanddeiliaid, gyda deialog barhaus a gwybodaeth yn cael ei rhannu mewn ffordd agored a thryloyw. • Mae’n sicrhau bod rhanddeiliaid yn deall effaith eu cyfraniad. • Mae’n gofyn am adborth gan randdeiliaid allweddol, ac fe'i defnyddir i’w helpu i ddysgu ac i wella.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500
Fax: 029 2032 0600
Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales
Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500
Ffacs: 029 2032 0600
Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru
Gwefan: www.archwilio.cymru